

KONNEN DWA ’W

Nou ékri dokiman sila pou nou kapab édé’w konprann dwa’w si kèk ajan gouvèlman ta vinn keksyonné’w. ou dwé fè atansyon sou fason ké’w palé ak lapolis, FBI osinon imigrasyon apwoché’w. Si ou bay répons, sa ou ti di a kapab viré kont ou nan tribinal kriminèl, nan imigrasyon ou byen nan pwosé sivil.

Palé ak yon avoka pou kapab konnen dwa’w. La lwa ki bay gouvèlman dwa pou’l kéksyoné ou difisil pou konprann. Apré atak 11 septanm nan, lòt lwa vinn bay ofisyé fédéral lòt kalité pouvwa pou keksyoné, arété ak kenbé mounn nan prizon. Donk gen anpil chans pou gen plis aksyon nan tribinal kont lwa sila yo. Konsa li enpòtan pou’w palé ak yon avoka pou kapab konn dwa ké ou genyen. Si ou pansé ké yo kapab rété ou osinon keksyoné ou, ou dwé toujou maché avèk nòm épitou niméwo téléfòn yon avoka ki ap résévwa apèl ou. **Mounn ki pa amériken** genyen lot bézwen tou ké nou pral palé dé yo la. Prèmiè pati ak dézièm pati a konsènné tout mounn. Twazièm pati a sé sitou pou mounn ki pa amériken. Katrièm pati a konsèné ayopò yo. *Konsej sila la pa vlé di ké ou pa dwé kooperé ak otorité kap mennen envestigasyon.*

I. KI DWA KE KONSTITISYON AN BAN MWEN?

Dwa pou mwen pa oblijé palé. Senkièm amandman nan konstitisyon Etazini di ké tout mounn gen dwa pou li pa réponn keksyon ké ajan gouvèlman pozé li. Yo gen swa pozé’w keksyon men yo pa gen dwa arété’w si ou réfizé réponn. Sépandan la polis osinon FBI gen dwa sispèk ou si ou pa vlé réponn.

Dwa pou ou lib san ou pa viktim dé fouy ak sézi byen ou san rézon valab. Katrièm amandman pwotéjé vi privé’w. ankenn ajan gouvèlman pagen dwa antré vinn fouyé lakay ou osinon biwo ou san manda san ké ou pa aksepté. Ou gen dwa tou réfizé ké li antré. Nan ka ijans (pa ekzamp si yo tandé yon mounn ap rélé anmwé) lapolis gen dwa antré san manda. Si yo arété’w andédan lakay ou, lapolis gen dwa fouyé pyès koté ou yé a pandan arestasyon an. Ou dwé konnen ak gouvèlman an gen dwa ap mété kontwòl sou imèl ou, téléfòn sélilè ou san ké ou pa konnen.

Dwa pou mandé chanjman. Prèmyé amandman pwotéjé gwoup ak individi kap manifesté nan la pè pou réklamé dwa yo osinon ki pa dakò ak politik gouvèlman an. Men la kou siprem déklaré ké imigrasyon gen dwa lonjé dwèt sou mounn ki pa sitizen pou li dépoté yo pou aktivité ki gen a révwa ak prèmyé amandman, tout otan li gen lot rézon pou li dépoté yo. Sa vlé di imigrasyon gen dwa kontwolé yon touris ké viza li ekspiré paské li pa renmenpawòl lap palé, opinion li épitou moun ak asosyasyon ké li fè pati dé yo.

II. E SI LAPOLIS OSINON FBI KONTAKTE MWEN?

K: E si yon ajan vinn keksyoné mwen?

R: Ou gen dwa pou pa di anyen. Sé pa yon krim pou’w réfizé reponn keksyon, men réfisé réponn kéksyon kapab fè lapolis sispèk ou. Yo pa kapab arété’w paské ou pa vlé idantifyé’w nan lari, men si yo rété ‘w pandan wap kondi yon machinn, ou dwé montré lisans ou ansam ak papyé machinn nan. Ou pa oblijé palé ak pèsonn menm si yo arété’w é menm si ou ta nan prizon sitou si avoka’w pa prézan. Sèl yon jij kapab ekzijé

K: Eské mwen kapab palé ak yon avoka?

R: **Ou** gen dwa palé ak yon avoka avan ou réponn kelkélanswa kéksyon an. Imédiatman ou mandé palé ak yon avoka, ofisyé sila dwé sispann pozé’w kéksyon. Si’w ta désidé tou palé avèk yon ajan lapolis ou gen dwa mandé presans yon avoka. Menn ke ou pa ta ko genyen avoka ou toujou gen dwa di ajan lapolis la ké’w vlé palé ak yon avoka avan ké’w réponn ankenn keksyon. An ka ké ou ta genyen yon avoka toujou maché ak niméwo li nan pòch ou. Montré’l bay ajan lapolis la épitou mandé’l pou pèmèt ou rélé avoka’w. Pa blyé pran non, koté li afekté ak niméwo téléfòn nempòt ki ankété ki ta vinn vizité’w pou kapab bay avoka’w enfòmasyon sila.

K: Eské yon ajan lapolis gen dwa fouyé kay mwen, apatman mwen osinon biwo mwen?

R: Lapolis ou byen kèlké lan swa mounn nan pa gen dwa fouyé kay ou san konsantman’w sòf si yo gen yon manda pou yo fouyé. Lé fèt ké ou opozé fouy la gen dwa pa ka anpéché yo fouyé kantmèm é yo ka menm arété ou. Mem nan ka fouy sila ta ilégal. Moun ki patajé kay la avèk ou gen dwa otorizé lapolis fouyé si lapolis kwè ké mounn sila gen otorité pou li bay konsantman li. Lapolis ak lòt otorité bézwen yon manda pou yo fouyé biwo’w, men patwon’w gen dwa konsanti pou yo fouyé espas koté ou travay san li pa bézwen pèmision’w.

K: Lapolis arété’ m lakay mwen. Eské yo gen dwa fouyé kay la?

R: Yo gen dwa fouyé pyès koté yo arété’w la san manda. Men yo pa kapab fouyé tout kay eksepté si yo gen yon manda ki dékri ekzaktéman pyès pou yo fouyé ak moun pou yo arété osinon bagay ké yo gen dwa sézi ya.

K: E si ajan yo genyen yon manda pou yo fouyé?

R: ou gen dwa mandé pou wè manda sila. Manda dwé indiké an détay koté pou yo fouyé ansanm ak mounn pou yo arété épitou bagay ké yo gen dwa sézi. Si lapolis gen manda ou pa gen dwa anpéché yo antré fouyé men ou gen dwa di yo ké ou pa dakò. Sa ap oblijé yo fouyé sèlman koté manda otorizé ya sèlman. Mandé tou si ou gen dwa rété gadé pandan yap fouyé; si yo dakò ou ta dwé gadé. Ou ta dwé pran nòt tankou non, niméwo badj ak ki koté ajan sila yo afekté. Si gen lòt mounn ki prézan fè yo sévi témwen. Kominiké enfòmasyon ké ou menm ak témwen yo bay avoka’w.

K: Eské mwen dwé réponn keksyon si lapolis gen yon manda pou yo fouyé?

R: Non. Yo gen dwa pozé’w keksyon avan, pandan ak apré yo finn fouyé. Manda pou fouyé pa vlé di ké ou oblijé réponn ankenn keksyon.

K: E si ajan sila yo pa gen yon manda pou yo fouyé?

R: Ou pa oblijé kité lapolis fouyé kay ou ni tou ou pa oblijé réponn ankenn kéksyon. Yo pa ka itilizé lé fèt ké ou réfisé réponn keksyon osinon kité yo antré fouyé kay ou san manda pou al chèché yon manda pou yo arété’w ou byen fouyé kay ou osinon biwo’w.

K: E si ajan yo pa genyen ankenn manda men ensisté kant mem pou yo fouyé menm lè mwen di ké’m pa dakò?

R: Pa goumen avèk yo pou anpéché yo fouyé, yo ka pwofité pou yo arété’w menm ké fouy la pa légal. Fè tout mwayen pou gen yon temwen ki konstaté ké ou pat dakò ké yo fouyé épitou pran niméwo badj ak non ajan sila yo. Si tribinal ta vinn déterminé ké fouy la pat légal, nenpòt prèv ké yo ta va jwenn pap kapab sévi dévan yon tribinal kriminèl.

K: E si mwen palé ak la polis kan mem?

R: tou sa ou di la polis yo gen dwa itilizé kont ou mem ou byen lòt moun. Sonjé ké bay léta manti sé yon krim.

K: E si lapolis rété mwen nan lari?

R: Ou gen dwa mandé si ou lib pou alé. Si lapolis di ké ou pa sou arestasyon men ké ou pa gen dwa alé nan ka sa yo “kenbé’w”. Sa pa vlé di nésésèman ké yap arété’w. lapolis gen dwa fouyé rad ou sou deyò si yo sispèk ou ka gen zam épi’w danjéré. Si yo sòti pou fouyé’w plis ké sa di klèman “mwen pa dakò yo fouyé’m.” yo ka pètèt kontinyé fouyé’w malgré sa. Ou pa oblijé réponn ankenn kéksyon si yo kenbé’w menm si yo ta arété’w.

K: E si lapolis ta rété’m nan machinn mwen?

R: Dépi yo mandé’l, montré yo lisans, papyé machinn, ak prèv ké’w gen asirans. Ou pa oblijé aksépté ké yon fouy. Men gen sikonstans ké yo gen dwa fouyé machinn nan mem si ou pa dako si lapolis gen rézon pou li sispèk ou.

K: E si lapolis osinon FBI ménasé pou yo voyé manda pou mwen parèt dévan gran jiri si mwen réfizé palé?

R: yon manda pou parèt dévan gran jiri sé yon dokiman ékri ki pasé’w lòd pou al témwanyé dévan tribinal sou enfòmasyon ké ou ta ka genyen. Si lapolis ou byen FBI ta ménasé pou li voyé younn ba wou ou ta dwé rélé yon avoka présé présé. Si ou palé san yon avoka yo gen dwa voyé manda a bawou kant memm, épitou tou sa ou va di ajan lapolis ka fè yo mandé wou plis kéksyon pita. Si yo voyé manda pou parèt devan gran jiri, ou gen dwa pa vlé reponn ankenn kéksyon; men ou ta dwé rankontré ak avoka wou pou konnen ki dwa ou genyen.

K: Yo arété mwen. Eské mwen oblijé réponn kéksyon toutswit?

R: si yo arété wou ou pa oblijé fè ankenn déklarasyon osinon réponn ankenn kéksyon. Si yo ta arété wou épitou ou pa vlé réponnankenn kéksyon, ou dwé mandé pou’w wè yon avoka tout swit. Ou gen pa réponn ankenn kéksyon tout otan ou poko palé ak yon avoka.

K: E si mwen pansé ke lapolis ou byen FBI ap sivyéé mwen ou byen ap swiv mwen?

R: Ou gen dwa apwoché ajan ké ou sispek la san ou pa faché, an piblik épitou mandé sa yap fè. Ou ta gen entéré alé ak yon témwen. Menm si moun sila pa ta réponn omwen li konnen ké ou konnen ké lap sivyéé’w. sé pa yon bagay ki ilégal pou ajan lapolis pou ap sivyéé mounn nan lyé piblik. Men tou si ou pansé ké ajan léta ap swiv ou, osinon ap anbété’w, palé sa avèk yon avoka.

K: E si lapolis osinon FBI maltrété mwen?

R: Pran niméwo badj ajan sila, non li, ou tout enfòmasyon ki kapab édé idantifyé li. Ou gen dwa mandée ajan pou enfòmasyon sila yo. Ekri enfòmasyon sa yo tout swit. Eséyé jwenn témwen épitou pran non yo ak niméwo téléfòn yo. Si ou ta blésé, pran foto blésé ya tout swit. Rélé yon avoka.

III. E si mwen pa ta sitizen épitou imigrasyon kontaké mwen?

Fè valwa dwa’w. Si ou pa fè valwa dwa ou osinon ou siyen papyé pou abandoné dwa ou, imigrasyon gen dwa dépoté’w san li pa kité ou we yon avoka ou byen yon jij imigrasyon.

Palé ak yon avoka. Toujou maché ak niméewo téléfòn yon avoka ki ap résévwa apèl ou. Lwa sou imigrasyon difisil pou konprann é gen yon pakèt chanjman ké yo fè dépi 11 sektanm. Pral gen plis chanjman ankò. Dapré lwa aktyèl, régléman ak sa ki konsèné imigrasyon, moun ki pa sitizen gen dwa sa yo kélkéswa sitiasyon. Enfòmasyon sila yo gen dwa chanjé:

ENFOMASYON ENPOTAN: Enfòmasyon sila yo aplikéak tout moun ki pa sitizen ki aktyèlman

K: Eské mwen oblijé palé ak yon avoka avan mwen reponn ankenn keksyon imigrasyon osinon siyen anken papyé?

R: lé pli souvan wi. Ou gen dwa réléyon avoka osinon fanmi’w si yo kenbe’w. Ou gen dwa gen avoka’w avek ou pandan ou parèt nan tribinal dévan yon jij imigrasyon. Ou pa gen dwa ak yon avoka gratis ké gouvèlaman bay. Ou dwé pran yon avoka ou byen jwenn yon mounn ki pral défann ou gratis. Si ou bézwen èd pou jwenn yon avoka, kontaké younn nan gwoup ki nan lis ki anba dokiman an.

K: Eské mwen oblijé réponn keksyon sou estati imigran mwen si imigrasyon rété mwen?

R: Non. Ou gen dwa ekspliké yon ajan imigrasyon estati imigran ou si ou vlé. Men ou gen entèrèt pale ak yon avoka dabò. Si imigrasyon mandé keksyon sou kwayans politik ou, gwoup ou fè pati dé yo ak bagay ké'w té di, koté ou konn vwayajé osinon tout lòt keksyon ki pa korèk, ou pa oblijé réponn yo.

K: eske mwen oblijé toujou genyen grin kat osinon lòt papyé imigrasyon avèk mwen?

R: Wi. La lwa oblijé'w toujou maché avek ou tout kalité dokiman ofisyèl imigrasyon . tankou grin kat, I-94, kat otorizasyon pou travay, kat pou travèsé fwontye ak tout lòt papyé ki ka pwouvé ké'w anrèjistré ak imigrasyon. Si ou pa genyen ankenn nan papyé sayo avèk ou, yo gen dwa déklaré ou komèt non déli minè. Gouvèlman pa toujou fè sa men li gen dwa fè li nenpòt ki lè.

K: Si imigrasyon arété mwen eské li oblijé chajé mwen ak kozé imigrasyon?

R: Wi. Daprè régléman imigrasyon yo gen désidé nan 48 è si yo dwé voyé'w dévan tribinal imigrasyon osinon kenbé'w nan prizon osinon lagé'w tanporè pou lajan. Daprè lòt lwa imigrasyon genyen yon “ yon tan rézonab “ plis ké 48 è si genyen ijans ou byen lòt sikonstans “ekstraodinè” poul désidé kenbé'w nan prizon ou pa.

Yon lòt lwa bay imigrasyon kenbé nan prizon yon mounn ki pa sitizen pandan 7 jou anvan li voyé dosyé a dévan tribinal imigrasyon ou byen tribinal kriminel si avoka léta “sètifyé” ké mounn sila ka yon téroris osinon yon ménas pou sékirité péyi a. Yon prizonyé ké yo kalifyé kòm tèt gen dwa ataké détansyon sila dévan tribinal fédéral.

K: Eské mwen gen dwa konparèt dévan jij pou li désidé konbyen mwen dwé péyé pou yo lagém sou an atandan.

R: Nan pi fò ka ou gen dwa mandé pou yo lagé'w dépi ou péyé yon lajan, épitou mandé pou parèt dévan yon jij imigrasyon pou fè démann sila. Ou gen tout dwa sila yo menm si imigrasyon poko di ki sa li répwoché'w. La lwa pa di kilè yon jij imigrasyon oblijé tandé ka'w. jij la gen dwa òdoné pou'w rété nan prizon si li pansé ké'w ou sé yon danjé pou lasosyété osinon kapab tanté pou sovè.

Nan yon séri dé ka la lwa di ké yo pa gen dwa lagé'w si yo arété'w pou téroris ou byen ou gen dosyé kondanasyon kriminel.

K: Eské mwen gen dwa konparèt dévan yon jij imigrasyon pou mwen défann tèt mwen kont dépòtasyon?

R: Wi. Nan pi fò ka sel yon jij imigrasyon gen dwa bay lòd pou yo dépòté'w. Men si ou rénonné a dwa sa osinon pati kité péyi sou pwòp volonté'w yo gen dwa dépòté'w san ou pa wè yon jij. Si yo té kondané'w kòm kriminel osinon yo tre arété'w sou fwontyé ou byen yo té bay lòd pou yo dépòté'w avan, yo gen dwa dépòté'w san ou pa parèt dévan yon jij.

K: Eské mwen gen dwa rélé konsila péyi mwen si imigrasyon arété mwen?

R: Sitwayen étranjé ké yo arété ozétazini gen dwa rélé konsila yo osinon mandé lapolis pou yo avèti konsila péyi ou ké yo arété'w. lapolis dwé otorizé konsila vizité'w osinon palé avek ou. Konsila péyi'w gen dwa édé'w jwenn yon avoka osinon ofri lòt kalité éd. Ou gen swa refizé éd ké konsila a ofri'w tou.

K: Ki sa kap pasé si mwen rénonné ak dwa mwen pou parèt dévan tribinal osinon mwen gen tan kité péyi a avan jij la pran yon désizyon ?

R: Nan ka sila ou gen dwa pèdi dwa'w pou apliké pou rézidans é yo gen dwa anpéché'w rétonnen ozétazini apré sa. Daprè la lwa, kité Etazini kapab gen grav konsékans légal pou yon mounn ki pa sitizen. Ou dwé toujou palé ak yon avoka imigrasyon avan ou désidé. Menm moun ki rézidan osinon mounn ki apliké pou grin kat gen dwa gen difikilté pou rétonnen ozétazini. Yon mounn ki pa gen papyé é ki rété nan péyi a pandan plis pasé 6 mwa gen dwa pa ka réantré nan péyi pandan yon pakèt ané menm si imigrasyon pat janm kenbé li.

K: Koman pou mwen fè pou kontakté imigrasyon?

R: Toujou palé ak yon avoka anvan ou kontakté imigrasyon (menm si sé nan téléfon). Pi fò ajan imigrasyon konsidéré ké djob yo sé pou “fè respeké régléman imigrasyon” ki donk yo pap ekspliké'w ki lòt opsyon ké ou genyen.

Enfòmasyon espésyal: Moun ki pa sitwayen ki sé viktim dé mové tréman lakay yo dwé kontakté yon avoka ki sé yon ekspé nan dwa sou imigrasyon ak sou violans domestik.

VI. Ki dwa mwen genyen nan ayopò?

Enfòmasyon enpòtan: Li pa légal pou yo rété'w, eskan ou, foyé kenbé'w osinon mété'w déyò pou tèt ras ou, péyi koté'w soti, rélijyon'w, sèks ou ou byen désandan ki mounn ou yé

K: Si mwen ap antré Ozétazini avek dokiman ki an règ eské ajan ladwan Ozétazini gen dwa rété mwen épitou foyé'm?

R: Wi. Sèvis ladwann anpéché ké bagay tankou dwòg ak zam antré nan péyi a. Yo gen dwa rété nenpòt mounn épitou foyé'l. Lé fèt ké ou gen dokiman ki an règ pa ka anpéché ké yo keksyoné'w, foyé'w osinon kenbé'w, men sa gen dwa fè yo pozé mwens keksyon.

K: Eské yo gen dwa foyé mewn osinon malèt mwen apré ké'm finn pasé anba détekté a san pwoblèm, osinon apré ké sékirité finn déterminé ké sa yo we détekté ya pat yon zam?

R: Ou ba yo dwa pou yo eskann ou lè'w achté yon tikè épitou alé nan ayopò. Men yo pa gen dwa pou yo foyé'w plis si eskanné ya pa montré anyen ki sispèk. Imédiatman ké ou menm osinon malèt ou déklanché alam nan sékirité gen dwa foyé'w pi plis. Tribinal pa ka finn antann yo sou si ou gen dwa ou pa réfizé ké yo foyé'w si ou désidé pa vwayajé ankò osinon sòti nan ayopò a.

K: Si mwen nan yon avyon, eské yon anplwayé konpanyi a gen dwa keksyoné mwen osinon mandé'm pou mwen désann?

R: Pilòt la (kapitèn) avyon an gen dwa réfizé poté yon pasajé si li pansé ké pasajé sila sé yon ménas pou sékirité vwayaj la. Désizyon pilòt la dwé rézonab é bazé sou sa li obsèvé dé ou men pa sou sa li déviné.

POU PLIS ENFOMASYON KONTAKTE:

ACLU of Florida: (305) 576-2337

Florida Immigrant Advocacy Center:
(305) 573-1106

Church World Service: (305) 774-6770

US Commission on Civil Rights (UCCR):
(800) 552-6843

National Immigration Project: (617) 227-9727

Pwofil Rasyal se lè lapolis, FBI, oswa lòt ofisye lalwa rete'w oswa envestige'w san yo pa gen okenn lòt rezon pase ras-ou, peyi kote ou moun, oswa relijyon ou pratike.

Si sa rive'w, tanpri ranpli fòm ki vin-n ak lèt la, é remét nou li

KONNEN DWA'W

Kisa pou fè si lapolis, FBI, INS, oswa sèvis imigrasyon on rete'w?

Pou plis enfòmasyon sou afè pwofil rasyal-la, oswa si ou ta vle konnen kisa pou fè pou met tèt ansanm ak :

ACLU, kontakte ACLU of Florida nan (305) 576-2337, 4500 Biscayne Blvd. Suite 340, Miami, FL 33137

<http://www.aclufl.org/creole.html>